

L'art de callar, l'art d'escriure

Jordi Llovet

EL PAÍS – QUADERN, 9 MARÇ 2016

El 1771, la redacció de coses assenyades ja no podia fer res davant l'ascens de l'estupidesa.

No és estrany que l'*abbé* —és a dir, mossèn— Dinouart, nascut a Amiens el 1716, escrigués un llibre anomenat *L'art de callar*, que ara ens ofereixen les Edicions de la Ela Geminada (Girona, 2016), en traducció esplèndida de Maria Dasca i un pròleg de Ramon Alcoberro ben documentat, intel·ligent, savi i molt ben escrit: tota la segona part d'aquest llibre, que parla de l'art d'escriure i més aviat de com s'escrivia de malament al temps de l'autor, no fa més que eximir el prologuista de tot pecat i tota mancança pel que fa a aquesta qüestió cabdal: o s'escriuen coses necessàries i en el pus bell catalanesc del món, o val més callar.

No és estrany que aquest llibre fos escrit en ple auge del moviment de la Il·lustració perquè va ser justament llavors —com també ho demostra el precoç diccionari de Pierre Bayle i, a fortiori, *l'Encyclopédie*—, tothom es va atrevir a parlar del que fos o del que li donés la gana pel sol fet que la teologia escolàstica estava pràcticament acabada, el poder de l'Església discutit fins a la riallada, i els clergues quasi tots corruptes. La racionalitat sempre ha ocupat terreny cada vegada que ha pogut afirmar-se sense censura eclesiàstica —no va ser el cas de Galileu, encara, però sí el de Voltaire o Diderot—, però, encara més, quan ha demostrat *more mathematico* que determinades tesis acceptades per la via del dogma tradicional ja no se sostenien: com ara que la Terra gira al voltant del Sol, i no al revés.

L'*abbé* Dinouart va escriure aquest llibre per fer front, en nom del cristianisme, a aquest carnaval d'idees paganes que no farien sinó prosperar al llarg del XVIII: ja li havia costat prou disgustos haver publicat, amb anterioritat, el Triomf del sexe (1749), en què defensava l'autonomia de les dones i les posava, en virtut i mèrits, tan amunt, o més, que els homes. La conseqüència d'aquesta llibertat de pensament va ser que Dinouart perdés el càrrec que tenia

en una parròquia de comarques; llavors se'n va anar a París i es va convertir en un predicador eficaç i molt escoltat, i va fer-s'hi ric i tot.

Però també el va escriure a causa d'un altre factor: és sabut que, des de la segona meitat del XVII i durant tot el XVIII, París va estar ple de salons i cenacles, generalment dirigits per una amfitriona, vull dir una dona, en què es reunien homes i dones d'enginy i amb bona parla: els il·lustrats mateixos els van freqüentar i són, al meu entendre, la base de l'emancipació contemporània del gènere femení. És sabut que les dones tenen una verba més hàbil i més fecunda que els homes —imaginativa, en especial—, i això va fer que aquells centres de conversació despleguessin una gran quantitat d'opinions que no van trigar a passar a la impremta.

Dinouart dedica tota la primera meitat del llibre a l'art de callar, i això —ultra el fet que tot el llibre és un plagi— no tenia gairebé res d'original: des de la Bíblia, passant pels anacorettes i els Pares de l'Església, passant després pels humanistes, passant també pels *dexados* o *alumbrados* i místics espanyols, les obres morals són plenes del consell de callar: “L'home assenyat sap callar” (Proverbis, 11.12); “Hi ha un temps de callar i un temps de parlar” (*Cohèlet*, o Eclesiastès, 3.7.); “Posa'm, Senyor, una guarda a la boca, posa sentinelles a la porta dels meus llavis” (Salm 141 [140][140]).

Però dedica la segona part a criticar la mania d'escriure que abassegava el saeculum: “S'escriu malament, de vegades s'escriu massa i de vegades no s'escriu prou (...). [...] Molts autors haurien de guardar silenci, o bé perquè escriuen malament o bé perquè escriuen massa; i seria molt útil que els escriptors sòlids i amb judici, a qui agrada massa callar, donessin més sovint al públic instruccions prudentes i d'importància”. En principi, això anava pels autors de *l'Encyclopédie*, escrita i publicada entre 1751 i 1772. Però, endemés, anava per totes aquelles persones que, havent-se animat amb un petricó de vi a *l'hôtel particulier* d'una dama acomodada, corrien a casa a escriure les seves idees, o les dels altres, sempre nebulosament genials.

Per fi, Dinouart quasi rectifica el que acabava de dir, i pàgines més endavant entra en la qüestió de fons que avui domina el panorama sencer de les nostres conversacions, creences, idees i escriptures: ja no havia de ser fàcil, quan el llibre es va publicar el 1771 —i ara, menys encara— que la redacció de coses assenyades i intel·ligents pogués fer-hi més que l'ascens fenomenal i imparabile de l'estúpidesa humana. Ja ho havia vist Sebastian Brant; ja ho havia ironitzat Erasme; després ho va ridiculitzar Flaubert. Ara la cosa va a pitjor.